

VIER UUR UIT HET LEVEN VAN EEN BOSUILBROEDSEL

Dick A. Jonkers

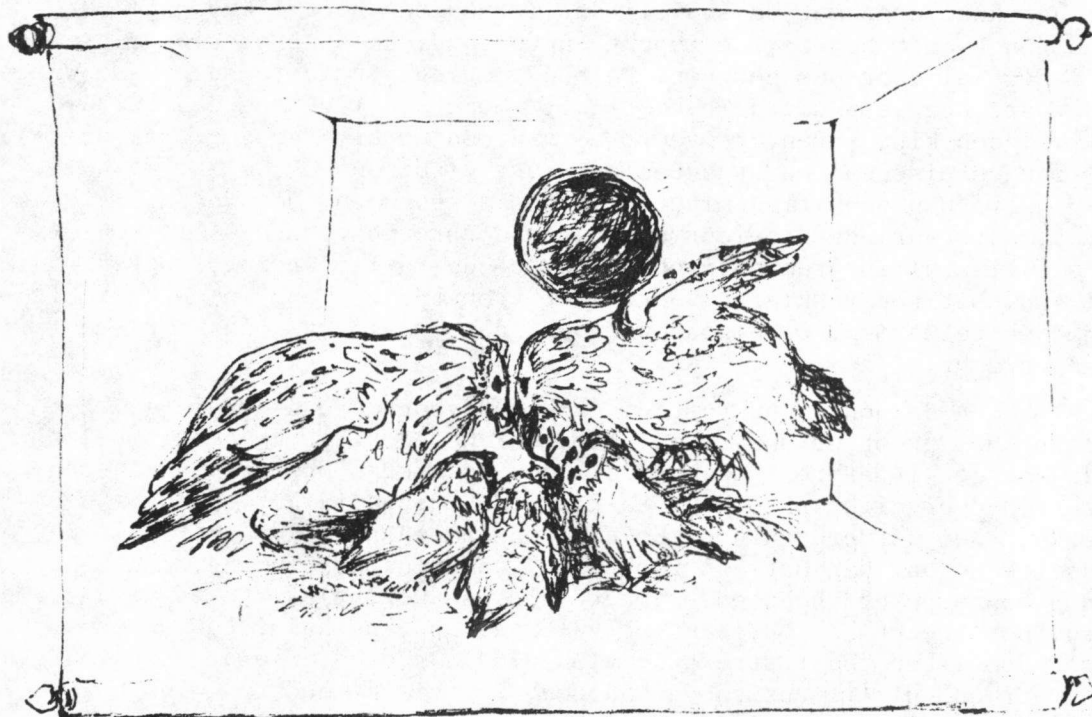
Het is 8 maart 1993 om 19.00 uur. Gerard Mijnhout, Adri Vermeule en de auteur arriveren bij een boerderij ergens in de Gelderse Vallei. Een laddertje wordt opgezocht en wij kruipen even later boven een stal. Beneden ons dendert een melkmachine. In het stikdonker zien we iets verderop een lichtje schijnen, maar al na enkele meters wordt links een deurtje open gedaan en een schakelaartje omgezet. Het verblijf voor deze avond ontvouwt zich. Een minimaal hokje van iets meer dan twee meter lang en een meter breed. Wij proppen ons tussen de apparatuur die daar staat opgesteld: een weegschaal, videorecorders, een monitor, dozen vol videobanden en een tijdregistrerende printer. Het lijkt hier wel een opnamestudio van de NOB !

Er gaat weer een knop om. De recorder begint te zoemen, het scherm licht op en voor ons vol in beeld verschijnt een vrouwtje Bosuil met vier jongen in een nestkast. Op 29 januari lagen op deze broedplaats al vijf eieren. Gerard legt het doel uit van het onderzoek, dat hier al voor het tiende jaar wordt uitgevoerd. De hypothese is, dat er een nauwe relatie is tussen de legselgrootte, een goed eikel- of beukennotenjaar en de daarmee veronderstelde grote populatie van muizen. Een goed mastjaar met een daaraan voorafgaande zachte winter zou dan een groot legsel tot gevolg hebben. Verder wordt er gekeken naar wat er zich in het nest afspeelt: het voedselaanbod, gedrag van de jongen en de ouders enz.

Op het scherm voor ons is in de kast een poortje zichtbaar met het invlieg-gat. Daarin bevindt zich een infraroodstraal. Als achtergrond dient een wandje, dat noodzakelijk is om te kunnen zien wat als voedsel wordt aange-bracht. Voor het poortje zit een tunnel met nog een infraroodstraal. Beide infraroodstralen staan in verbinding met de printer. Dag in dag uit wordt de kast de volle 24 uur geobserveerd, zowel via de videocamera, waarbij alles op band wordt opgenomen. Tegelijkertijd wordt er ook nog via de monitor waar-genomen. In het laatste geval gebeurt dat door Gerard vanaf het moment dat het eerste jong geboren wordt totdat het laatste jong de kast verlaten heeft. Na zijn normale werk zit hij om de dag, m.u.v. de zondag iedere avond van zeven tot elf uur achter de buis.

Er is inmiddels al een schat aan gegevens verzameld. Hoeveel maal het vrouwtje het nest verlaat, wanneer het mannetje komt en met welke prooien wordt gevoerd. Niet altijd valt de prooi te determineren. Zo was er een video-band waarop alleen een gedeelte van een of ander kuiken met nog uit de snavel stekende poten was te zien; de rest was door de oudervogel ingeslikt. Een jong van een hoenderachtige, maar van welke soort? Voor een Fazant of Patrijs was het nog veel te vroeg (februari), een kip was het ook niet. Op grond van de fragmentarische gegevens, waarbij de dons- en pootkleur bepalend waren, wordt gedacht aan een kuiken van een Parelhoender. Op een avond werd zelfs een kip binnengebracht!

Het is inmiddels 20.24 uur. Er is weinig gebeurd in de tussenliggende tijd. De jongen verschikten zich een paar keer en kropen onder de vleugels en borstveren van het vrouwtje. Het luide geblaf afkomstig van een bij de boerderij oefenende hondenclub wekt geen reacties op. Het vrouwtje gaat af en toe verzitten en de jongen rekken zich als balletdansers uit. Bij een plotseling hard geluid strekken ze de nekken en kijken naar het poortje. Moeder reageert niet, het mannetje is kennelijk niet in de buurt. Af en toe maken de jongen een geluid, een soort psieh. De rust keert terug. Wat een prachtig gezicht is het toch. Het vrouwtje bol zittend als een soort Michelinmannetje, met daaronder een stel vleugels van de jongen die erop vastgeplakt lijken te zijn.

20.48 uur. Nog steeds geen mannetje. De jongen beginnen ongeduldig te worden. Zij verschuiven voortdurend, maken van ongenoegen kikkerachtige geluiden en laten af en toe de bedelroep horen: tsieik, tsieik. Waar blijft het voedsel? Het is nu al ruim twee uur donker en nog steeds niets. Het hondengeblaf is

niet van de lucht. Zou dat de oorzaak zijn van het wegblijven? De monitor goed in het oog houdend praten we heel wat af. Vanaf 1 februari zijn nu al 60 videobanden gebruikt, waarvan vier uur op een verzamelband is gezet. We bekijken de administratie. Op 3 maart nog vier jongen met een gewicht van resp. 125, 185, 200 en 250 gram. Het minkukeltje, de lichtste, leeft niet meer. Ma rukte het jong dat was doodgegaan aan stukken en vrat het op. Een van de andere jongen was ook niet vies van dit hapje, rukte een stuk weg en schrokte dit naar binnen. Dit verschijnsel wordt chronismus genoemd, naar de Griekse god Chronos uit de mythologie, die zijn eigen kinderen opat.

Tijdens onze gesprekken kijkt het vrouwtje af en toe ongeïnteresseerd naar de camera. Zou zij ons horen? Ze moest eens weten. Alle uilensoorten zijn inmiddels besproken. Waarom dit, waarom dat? De koffie is al lang op. Prooidiertabellen worden bekeken. Een Bosmuis weegt 25 gram, een Fitis 8,5 gram en een Turkse tortel 100 gram. Een Konijn, een jong natuurlijk, 150 gram. Een voor ons interessant gegeven is, dat het vrouwtje de uitwerpselen van de nog kleine jongen opeet. Later gaan de jongen op rand van de kast zitten en spuiten de uitwerpselen er overheen. Onze fantasie begint te werken. Het ene moment lijkt de oude Bosuil op een uitgezakte plumeau, even later een oude dame in een bontjas en pruik met daarin een coupe soleil. Zowaar een geluid, een spontaan stjieik. Wil zij het mannetje tot spoed manen? Zij gaat er zelfs van geeuwen, althans zo lijkt het. Opeens een dreun. Het hokje staat te schudden, een koe ramt tegen een steunpaal en het vrouwtje kijkt verschrikt op.

Actie! Het mannetje stuitert naar binnen en geeft een bosmuis aan het vrouwtje. Nauwelijks 6 seconden later is hij alweer verdwenen. De prooi wordt verscheurd en de jongen nemen hem over. De gevechten breken los. Het grootste jong vecht met het kleinste en de anderen kruipen er, in pogingen om ook wat van de buit te krijgen, overheen. Een gekrakeel van jewelste. Na neemt de leiding in handen, neemt smakkend stukken over, snavelt een beetje en eigent zich de resten voor eigen consumptie toe. Precies vier minuten na het verschijnen van het manetje, om 22.00 uur, verdwijnt ze in het donker.

Nu is het onze beurt. De ringen liggen klaar, tang mee en op naar de kast. Alle jongen knapperen met de snavel; dat is nou een uiltje knappen! Het kleinste jong wordt het eerste gepakt en geringd; de andere drie volgen. Vooraf zijn ze al door ons gewogen. De oudste weegt inclusief de muis, waarvan de staart nog iets uit de bek steekt, 260 gram. Vlug nog een blik in de kast. Er liggen kippeveren, ruiveertjes van een Merel, een veertje van een mus en stukjes eiscnaal en braakballen. Kast dicht en weg wezen. De hele operatie heeft nog geen tien minuten in beslag genomen. Het journaal wordt bijgewerkt. Wat raar, de groeicurve blijkt onderbroken te zijn. Alle jongen zijn enkele tientallen grammen lichter dan bij de vorige weging; zou er minder voedsel zijn? Dat zou verklaren waarom het vrouwtje zo lang in de kast bleef om de jongen te warmen. Opvallend was ook, dat er slechts één keer prooi werd aangebracht.

Aanvankelijk zijn de jongen nu rustig. Zij maken voortdurend geluidjes. Het valt ons op hoe groot de snavel is, die voor het donzige kopje uitsteekt. Er wordt aan de kippeveren geknabbeld. De uilskuikens proberen elkaar nu op te warmen door dicht bij elkaar te kruipen. Buiten is het 0° C. Binnen zal het toch wel warmer zijn door de halogeonlampen voor de camera. Al en toe zwaait een jong wat met zijn kop en kijkt naar de nestingang. Een ander gaat hoog op de poten staan en probeert als een worstelaar tegen de anderen te duwen. Het breekt hem op, want hij valt pal op zijn snavel tussen zijn broers of zussen door. Een ander strekt de vleugels maar eens. Kleintje snavelt wat met een veer en duikelt tussen de anderen, waarvan de oudste zo dagen oud is.

Een van de anderen draait met zijn achterste naar de camera, draait zijn kop en kijkt recht achteruit. Zoiets lukt ons mensen niet. Het begint laat te worden. De jongen maken af en toe een soort geeuw, of is het een kaakspieroefening? 23.00 uur. Einde sessie.